LA BRACE

PADZIAKI ACHVIARADAUCAM

JEBpuSloskansu	11.000
JEBpuRancansu	9250
Sp.Machnacam	18.690
Sp.Bielenisam	12.500
SpCarneckim	5.625
Dr.Hrynkievicu	3.125
Dr.Gajdelu	6.250
Dr.Maleckamu	3.500
Dr.Romuku	3.125

Hod. XVI LISTAPAD - SNIEZAN 1965 NN. 85-86

ŹNIČ

Bielaruskaja relihijna- adradzenskaja časopis

Adres Red: **Roma, v. Trionfale, 6415** || **Hadav. padp. 2 dal., 1 paasobn. 15 cent.**

KALADNYJA I NOVAHODNIJA DABRAŽADANNI USIM PAVAŽANYM SURODZIČAM NAŠYM ČYTAČAM I SPAHADNIKAM

«PAMIERY ČAŁAVIEKA»

Z NAHODY KALAD

Impreza « Gemini V » nosić u sabie čysty biaz prymiesi čałaviečy voblik (udaču). Stavić u vadrožlivaść nièmień i vièlič. Čałavieku jość svomym samamahutnaje žadannie daśledzić niavièdamaje (raskusić tajnicu), kidacca ü pryhodu (avanturu), kab dabačyć, daviedacca, paznać. Čałavieku jość svomaj drama prahnaści i niapeünaści, nieadčepnaj ad kožnaje sproby jahonaj puščacca na biasslednyja ściežki. Čałavieku jość svomaj advaha śmiełaść, siła ducha, katory nia ühinajecca pierad trudnaściami j niespadzièvankami.

Voś hetyja svomaści supravadžali zàpusk, lot i pavarot amerykanskaha « Gemini V »... « VI ... VII »...

Praz hetyja aspekty, udaču, typova čałaviečuju, specyjalnaja impreza pamysna zakončanaja (29.VIII.hh.) premjavała čałavieka peünaj kolkaściu vartasnych vynikaü dy refleksyjaü, što mo i nie dałab hetaha, kalib pravodziłasia pavodla litary j ducha prahramy, da drobieziaü pradühladna apracavanaj.

Prykryja niespadzievanki, j vyklikanaja imi chiślivaść nadzieï kosmonaütaü dy abservataraü, vyjavili jašče raz čałavieču vielič, jakaja üładna stavicca da nieadłučnaha pry zdabyčy kosmasu ryzyka. I voś rezultaty üznaharodzili tuju advahu, nie pazbaülenuju adpaviednaj rastropnaści j čujnaj adkaznaści.

Čałaviek, znača, umièje ciapier adolvać ciažkaści padarožy na miesiac. Zdabyča planety üžo niedalokaja.

Ale Boh staüsia čałaviekam, nie natoje, kab navučyć jaho ab sustani materyi, abo daühaviečnaści geolohičnaj śvietu; nia staüsia im dziela vyjaülennia jamu kolkaści zor, dla pakazannia metadaü i daroh dastacca na ich. Heta üsio naležyć da samoha čałavieka, da jahonaj intelihencyi dy voli. Boh jaho abdaryü usimi nieabchodnymi sposabami adkryćcia sekretaü svajho stvarennia. Boh nie staüsia čałaviekam, kab anno zaspakoić jaho cikavaść, tamu daü jamu intelihencyju. Boh staüsia čałaviekam, kab abjavić jamu, što stvaryü jaho na svoj abraz i padobu, kab skazać jamu, što üciełaviüsia dziela adkuplennia i zbaülennia jaho.

Zdabyćcio suśvietnaha prastoru i asiahniennie zbaülennia miž saboju nie kantrastujuć. Jość zadanni, ja-

kija Boh pavieryŭ čałavieku, achviaroŭvaujučy jamu j siarodki svaječasnyja dy efektyŭnjya.

Dasiahniennie kosmosu budzie tym pładavitšaje. tym praŭdziviej čałaviečaje, čym-bolej spryčynicca da ablahčennia dy ŭzmacavannia sužyćcia ludziej, da adkryćcia ich rozumaŭ i sercaŭ na achviaroŭvanaje Boham dla ich zbaŭlennie.

Voś tamu tahož dnia 29 žnivienia Ajciec Śviaty, dajučy svoj kamentar da hetaj kasmičnaj imprezy, vykazaŭ dabražadanni, kab jana abiarnułasia nie na škodu, a na udaskanalennie ludztvà, i kab usio vyrašyłasia na *karyść* čałaviectvu, aśpirujučamu da Boha, dla Jahonaj chvały, a našaha ščaścia.

NA MARHINESIE RAZVAŽANNIAŬ AB «DYALOHACH»

Padčas tryvannia Saboru časta chiba davodziłasia našym čytačam spatykacca z hutarkami ab tak zvanym dyalohu, h.zn. eklezijalnaj hatoŭnaści apostalskaj źviartacca da ŭsich ludziej dobraje voli, naviet i da niavieručych. Nia jość heta niejkija pertraktacyi, dapuščajučyja sutnasnyja ustupki, jak nia-raz u sabarovych kamentarach vyjaśniałasia autarytatyŭnymi dziejnikami eklezijalnymi. Pamima adnak tych vyjasnienniaŭ pačało pašyracca niepravilnaje razumiennie henaha nastaŭlennia eklezijalnaha vierchavodztva da prablemaŭ śvietu, jak i naahuł pamyłkovaje razumiennie Eklezii dy jejnaj dziejnaści, asabliva u tych kruhoch, što hladziać na Ekleziju, jak na abydnuju śvieckuju ustanovu, nia viedajučy jejnych Božych dahmatyčnych asnovaŭ. Hetkaje voś niasuraznaje naśvatlennie eklezijalnaha «dyjalohu» z śvietam maje ŭpłyŭ i na vieručyja katalickija asiarodździ, vyklikajučy biantežlivaść dyj niedavier da eklezijalnaha vierchavodztva. U źviazku z hetym autarytetnyja eklezijalnyja dziejniki musiać dalej pajaśniać napramki dy intencyi eklezijalnaj Ułady praz dakładnaje razrožnivannie miž apostalskaju hatoŭnaściu z adnaho boku źviartacca da ŭsich ludziej, a nikoli niedapuščalnymi sutnaściavymi ustupkami, ci zračenniami — z druhoha boku na karyśćś niavierstva j škodu dla Eklezii (Kaś. Car.) Hetak voś byŭ źjaviŭsia na hetuju temu artykuł ŭ vatykanskim štodzienniku «L'Osserv. Romano» a.R.Spiazzi pad tytułam «Dyjaloh biaz dvuznačnaści» («Dialogo senza equivoci»).

Autar, majučy na uviecie encykl. Papy Paŭła VI «Svaju Ekleziju», robić raźmiažavannia miž roznymi halinami dziejnaści Eklezii. Inšy pavinien być apostolat siarod viernych abjednanych toju samaju vieraju; inšy adnosna bratoŭ, ad jakich nas adrožnivajuć niekatoryja daktrynalnyja ci dyscyplinarnyja razychodžanni; inšyja pačućci suspolnaści ź vieručymi, ci šukajučymi, Boha, ale trymajučymisia adnak vielm daloka ad chryscijan u svaim paniaćci viery; a zusim inšaj jość prapanova abjaŭlennia dy razumovych chryścijanskich miarkavanniaŭ tamu ŭsiamu madernamu śvietu, jaki maje zusim inakšy, a mo i praciŭny sposab dumannia. I ŭreścіe, całkom što inšaje — vyznačyć stanovišča i miežy vajujučamu biazbožžu, kab teorytyčna i praktyčna uniknuć biantehi, jakaja davіałab nie da dyjalohu, a da dvuznačnaści, što sapsavałab samuju pradumovu jasnaści j ščyraści nieabchodnych u dyjalohu.

Pratest. abs. Praf. Schlink - JE. Kard. A. Bea

Abs. Mask. Patryarcha A. Prał. Borovoj

Dalej autar źviariaje uvahu na toje, što kažny dyjaloh abasnoŭvajecca na zakonie lubaści, naviet tady, kali suproć systemaŭ režymaŭ, i ad jakich Eklezija cierpić asnaŭny idealahičny supraciŭ i praktyčnaje pryhniečannie, padyjmajecca hołas asudu, jon bo jość skarej hołasam achviary, a nia sudździaŭ. Darečy kažučy, niama nijakaha papieskaha dakumantu, naviet Papy Jana XXIII, jaki možnab razumieć jak uhodu na dvuznačny dyjaloh. Bolš taho, Papa Paval VI vyrazna vyznačyŭ miežy dyjalohu proci vajujučaha ateizmu, jahonych systemaŭ, partyjaŭ dy režymaŭ. Faktyčna, ciažka naviazać dyjaloh pry umovach takich, kali vymahajecca ad Eklezii «prynaraŭlennia», ci lepš kažučy, ustupak u halinie praktyčnaj natoje tolki, kab asiahnuć *svaje* mety zusim procileżnyja da mety Eklezii. Na hetkija «prynaroŭki» Eklezija nikoli nie davała j nia moža dać svaje zhody.

Padčas adbyvaŭšahasia Vatykanskaha Saboru dy jaho adkryta-apostalskaha nastaŭlennia da ŭsiaho śvietu paŭstała šmat kamentaraŭ, razumienniaŭ, dziejalnaści Saboru i Eklezii na svoj ład dy ŭ svoj bok, nahibajučy pad svaju abładu j prahramu, ci metu. Hetkija namahanni vykarystać sučasnaje nastaŭlennie Eklezii, zvodziačy jejnuju sabornuju akcyju ź jaje vynikami ŭ svaje kalainy, vyjavili rožnyja asiarod-

ździ, i-to časami ŭ dziŭnaj formie. Jak daloka moža zajšci pamylkovaje paniaćcie ab značenni j naśledkach Ekumeničnaha Saboru, dyk najlepš vykazvaje niedaŭna vydanaja knižka: «*L'Oecumenisme vu par un Franc-Macon de Tradition*», napisanaja praz Yves Marsaudon, vydannia Vitiano — Paris («Ekumenizm u vačach tradycyjnaha fra-masona»). Autar henaj knižki źjaŭlajecca «ministram stanu Najvyšejšaje rady Francyi», masonaŭ škockaha abradu. Ustup da jaje napisaŭ Charles Riandey, suverenny vialiki kamandant Najvyšejšaj rady Francyi. Abodba hetyja ŭpłyvovyja dziejačy razvažajuć ekumeničny ruch Vatykanskaha Saboru ŭ aśviatlenni zusim inšym, čym padajuć sabornyja pastanovy. Jany nia vierać, što moža pryjšci da abjednannia niekatalickich chryscijan z Rymam, bo nia dumajuć, kab Eklezija Katalickaja mahła pajšci niekatalikom na spatkannie. Na ichniuju dumku ni arhanizavanyja Eklezii, ni partyi, ani ciapierašniaja anarchičnaja moładź nia moža vyrašyć prablemy ludztvà; adzinaja tolki suśvietnaja masoneryja moža hetamu dać rady.

Ciapierašni Ekumeničny Sabor i raspačataje adradžennie Eklezii maje tolki złahodzić dahetulašnija strohija dahmatyčnyja j moralnyja normy Eklezii, zrabić ich padatnymi na ŭsiakija bolšyja źmieny, naviet sutnaściavyja. Ŭzajemnaja vyrazumiełaść i zbližennie miž paasobnymi relihijami miełab, na ich dumku, daviaści da indeferentyzmu; chryścijanski ekumenizm majecca być adnym tolki etapam da ździejśniennia «universalnaha ekumenizmu» na masonski ład. U im zahubilisiab rožnicy pamiž relihijami, ci naahuł jany stalisiab niečym druharadnym, a pra duchovyja j kulturnyja patreby ŭsiaho čałaviectva turbavałasiab adna tolki internacyjanalnaja arhanizacyja «U.N.E.-S.C.O.».

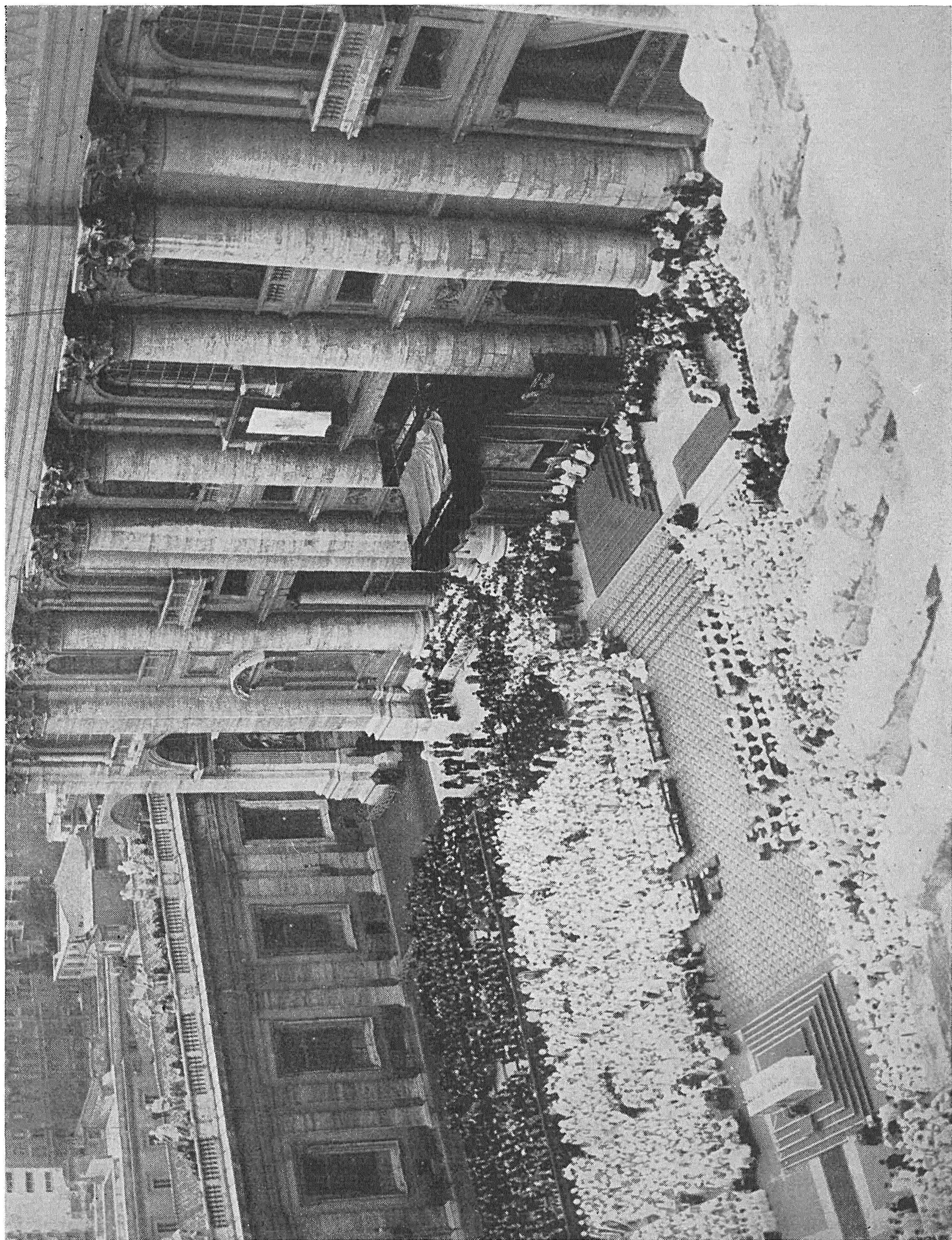
Dahetul, dyk najmacniejšuju pieraponu proci hetkaha zgleišaftavannia (zadzinakšannia) ŭsich vysokich duchovych vartaściaŭ čałaviectva da adnaho supolnaha, ale zusim nizkoha uzroŭnia ducha staviła Katalickaja Eklezija. Tamu autar henaje knižki uvažaje, što takija «antyklerykalnyja» vyjavy, jak pratestanckaja reforma, revalucyja, laicyzm, dyk byli «biazumoŭna nieabchodnymi ŭ svaju poru». A ciapier voś — dumaje jon — dyk sama Katalickaja Eklezija reformami Saboru ablehčyć ździejśnivannie masonskaha «ekumenizmu». Hetak i napisana (bač.25): «Pačućcio universalizmu, jakoje prajaŭlajecca ŭ Rymie źjaŭlajecca faktyčna našaju racyjaj isnavannia. Ŭśled za hetym my nia možam ihnaravać Saboru dy jahonych vynikaŭ». A na nastupnaj bačynie, dyk autar pniecca pakazać až zachopnaść, pišučy: «Z całaha serca žadajem pośpiechu ĭ Reaalucyi Jana XXIII '.....» Jakoha tam pośpiechu žadajuć sabie tyja kruhi, dyk vidno vyrazna z takoha voś ćvierdžannia (b.26): «My, tradycyjnyja fra-masony, dazvolim sabie sparafrazavać (pierakazać inšymi słavami), prytasoŭvajučy da abstavin, hety vyskaz adnaho słaŭnaha dziaržaŭnaha muža: kataliki, pravasłaŭnyja, pratestanty, muzulmanie, induisty, buddysty, volnamyślicieli, vieručyja myślicieli — heta miž nami tolki imiony, a proźvišča to fra-masony»... Hetak voś usie vieravyznanni (autar paminuŭ tolki žydoŭskaje) źjaŭlajucca tolki čymś druharadnym u vadnym suśvietnym «ekumenizmie». Zrešty, heta vyrazna zajaviŭ i Vorburg (Warburg) 1950 hodu ŭ amerykanskim senacie: «Ci chto choča, ci nie, my budziem mieć suśvietny urad. Adzinaje rodzicca tolki pytannie — viedać ci suśvietny urad budzie ustanoŭleny zdabyćciom (zavajovaju), ci praz pahadniennie». (Hetaje ćcierdžannie, jak i ŭvieś pierahlad henaj mała šče viedamaj knižki, padany ŭ francuzkim žurnale: «*Permanences*», Paris 17-e (49, rue des Renaudes), Juin-Juillet 1965, p. 65-92).

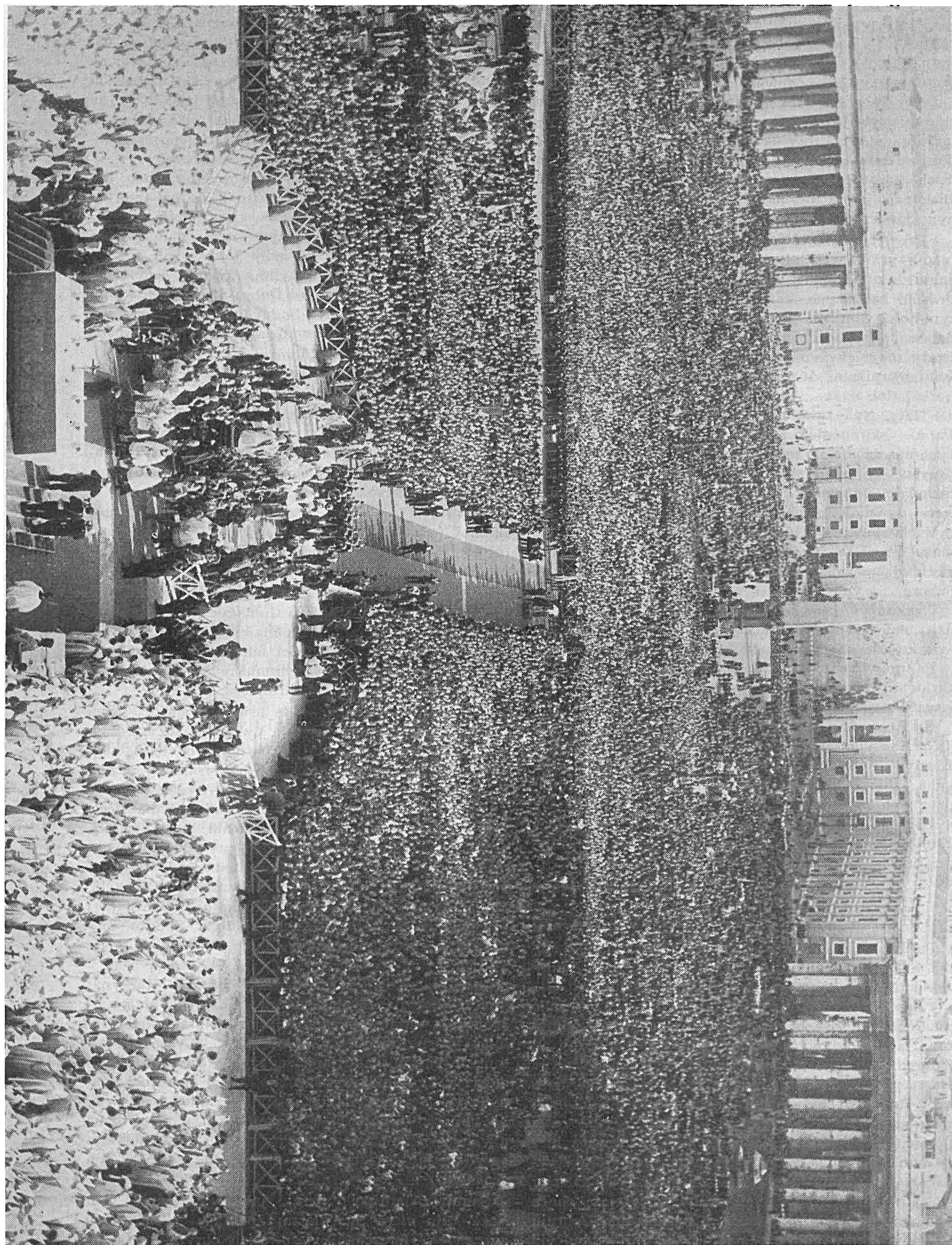
Pry najaŭnaści hetkaha voś rožnaha paniaćcia: adnosinaŭ da Eklezii dy pracaŭ niedaŭnaha Saboru stajecca zusim zrazumiełym jakoju važnaju spravaju było naležnaje pravilnaje sfarmulavannie sabornych pastanovaŭ rezalucyjaŭ, asabliva na adbyvaŭšajsia apošniaj Sesyi Saboru, što biespasiaredna adnosilisia da śvietu j jahonych prablemaŭ. Jany pavinny pramović da śvietu, mała abyznanaha z relihijaj dy eklezijalnym sposabam vysłavu, pramovili takoju movaju, jakaja nie dazvalalaje na dvuznačnaje razumiennie Božaje navuki relihii dy stanovišča Eklezii. Adnačasna pry hetym Eklezija na Sabory vyjaviła svajo adkrytaje nastaŭlennie da ŭsiaho ludztvà, svaju zaŭsiodnuju hatoŭnaść da apostalskaha navučannia Božaj praŭdy, słova, jaje bo zadannie nia mierajecca ciapierašnimi praminajučymi abstavinami, a jość viečnym, jak i viečnyja asnovy Božaje Eklezii. V.R.

ZAVIARŠENNIE II VATYKANSKAHA EKUMENIČNAHA SABORU

Aviejenaje čaram nadpryrodna-ŭzvyšnaj krasy i nastroju, tak ulublenaje ŭsimi śviata Pračystaj Dzievy Maryi, 8 sioletniaha śniežnia, było spałučana ź vialikajŭ histaryčnaha značennia padziejaj uračystaha Zaviaršennia II Vatykanskaha Ekumeničnaha Saboru ź jaho, niabyvałaj, ceremonijalna-luturhičnaj ostentacyjaj dy hłyboka-važnaj źmiastoŭnaściu ahłašanych dakumentaŭ. Padzieja sama saboju tak vializarnaja, a šče kali mieryć jejnaje śviatkavannie siłaju ŭražanniaŭ i nastrojeŭ, ci likam zacikaŭlenych, dyk bojezna pamykacca acharktaryzoŭvać jaje na bačynach skromnaj časopisi. Słovy tut biassilnyja. Treba udziejna pieražyć, źlicca psychična z moram suprysutnych duš, kab dajšci da takoha entuzyjazmu i egzaltacyi, jak taja blizu paŭmiljonnaja masa vivatujučaja na prylehłych vulicach i placy Śv. Piatra, na abyjmajučych jaho kalumnadach dy vierchnich galeryjach, adkul adkryvajecca całasnaja mozajkavaja ź ludzkich hałovaŭ panorama na ŭvieś (hl. b. 4-5) plac, pieratvorany ŭ hihantyčnuju śviatyniu pad soncam, poŭnuju abradnaha rožnastrojnaha duchavienstva i celebracyjnaha splendoru. Azirajučamu adtul daŭžeznuju, moŭ biełuju na fonie šeraj masy rakù sabarovych mitraŭ, pływučuju mo z-hadzinu strojnymi čaćviorkami ad Porto di Bronzo Papskaha Pałacu da fasady Bazyliki k' Autarù i Tronu, azirajučamu àŭtaru hetych słoŭ chaciełasia zahłušyć masavyja ovacyi krykam: *O, Boža Zbavicielu! Jak vialikaje j čaroŭnaje Tvajo Vaładarstva na ziamli = Eklezija Śviataja! Chvalà Tabie chaj budzie zaŭsiodna i paŭsiodna, a joj svaboda vaładàrannia!*... Paryvy hetkaj egzaltacyi duš na svaich mahutnych chvalach padchapiŭ i vykanaŭ słaŭny Chor Sykstynski, jaki akompanavaŭ pracesyi z lektykaj Jaho Sviatasci, uračystai ceremonijalnaj antyfonaj «Tu es Petrus» = Ty jość Piotr — słovy Zbaviciela z Evanelii kansekrujučyja Śv. Piatra na Hałavu Eklezii.

Dajšoŭšy da Autarà Papa zaraz pačaŭ Śv. Imšu =

Liturhiju ; i paśla imšalnaje Evanelii vyhłasiŭ karotkuju homoliju, ŭ jakoj źviarnuŭsia da całaha śvietu.

« Hety pryviet jość pieradusim universalny ŭsie ahulny » — kazaŭ Jaho Śviataść, źviartajučysia čarodna da Ajcoŭ Saboru, da nadzvyčajnych Misyjaŭ reprezentacyjnych, dy ŭsich prysutnych na ceremonii.

Dalej Jaho Śviataść zaznačyŭ, što pryviet Saboru skiroŭvajecca j da całaha śvietu, da tych što jaho pryjmajuć i što nia pryjmajuć, da viernych i dobrych duš, udziejničajučyjach ŭ uračystaści duchova, da ŭsich harotnych i cierpiačych asabliva da bratoŭ Biskupaŭ, jakija nie mahli brać udziełu u Ekumeničnym Sabory.

« Pryviet vam, Braty — skazaŭ nàŭskličJaho Sviataść — až dahetul niespraviadliva trymanyja ŭ maŭčanni, u pryhnobie j pazbaŭlenni słušnych i śviatych pravoŭ, naležnych kažnamu česnamu čałavieku, a tym-bolej vam, nia dziejaŭšym ničoha inšaha, apriača dabra, pabožnaści dy supakoju = zhody ! Eklezija, Braty niavolenyja i ŭpakaranyja, jość z vami, z vašymi viernikami dy ŭsimi vašymi supolnikami vašaj horkaj doli » .,.

« Hety Naš ŭsieahulny zvarot — havaryŭ dalej Papa — skiroŭvajem takža i da vas, ludziej niaznajučych nas dy mo nie razumiejučych ». I adciemiŭšy, što pryviet Saboru nia jość raźvitalnym pryvietam, jaki razłučaje, ale pryviet pryjaźni, jakaja nazaŭsiody astajecca dy moža naviet być iskraj miłaści i dziejnaści, raźniečvajučaj ŭ Eklezii dyj u śviecie abnovu dumak, čynaŭ dy abyčajeŭ, a takža sił moralnych, paciechi j nadziei, jakija imienna j byli zadanniami Saboru.

I zakončyŭ Jaho Śviataść vyskazam hłybokaj nadziei na apieku Najśviaciejšaj Dzievy, jakoje siannia śviatkujecca uračystaja pamiatka Niavinnaha Začaćcia.

Pa pramovie hetaj była čytanaja u 9 movach liturhičnaja malitva viernych, što abydna prachtykujecca ŭ papularnych Liturhijach.

Na Achviaravannie, nastupnym aktam liturhičnym, JEm.Kardynał-Dziekam Euhen Tisserant ŭ asyscie Kardyn. New Yorku Spelmana i Heenan'a, Anhelskaha, ahłasiŭ niekalka daraŭ Ajca Sv. dla dabradziejnych ustanovaŭ. I zaraz Papa daručyŭ achviary 5 Bi-pam : Palestyny, Arhentyny, Indyi, Pakistanu i Kambodždžy. Inšych funkcyjaŭ nie paŭtarajem, spadziajučysia, što vy ich čytali ŭžo.

SKAROT
SIAMI PASŁANNIAŬ ZAVIARŠYŬSYCH SABOR

Pa Sv. Liturhii na zaviaršennie Saboru dnia 8 śniežnia h.h. Papa ahłasiŭ na tronie 7 pasłanniaŭ, jakby zàklikaŭ da 7-mi katehoryjaŭ sacyjalnych :

« Nam vydajecca, jakby čutny byli — kazaŭ Jaho Śviataść — z usich kancoŭ śvietu padyjmanyja pytanni ad usich tych, poŭnych turboty, što čakali ad Saboru : ci-b nie skazaŭ jon dla nas niejkaha słova?... Da nas dziaržaŭnych uradaŭ... da nas intelektualistaŭ, artystaŭ, žanočaha stanu, rabotnikaŭ, ubohich i niemačnych dy da moładzi...

Hetyja voś pytajučyja hałasy nie zastanucca biez adkazu. Sabor na praciahu 4 hod natužnaje pracy vydaŭ 16 schemaŭ, abyjmajučych sučasnyja patreby Eklezii j ludztvà, i pierad svaim razyjściom choča vyskazać u karotkich dabitnych pasłanniach Dobruju Navinu, jakuju ahłašaje śvietu i jakuju vykładčyki jaho ad imia Saboru ciapier voś adčytajuć.

I 7 Kardynałaŭ pa-čarzie adčytali 7-mi adnosnym katehoryjam nastupnaje :

1) JEm. Kardynał *Lienart* — da dziaržaŭnych Uładaŭ : « Adzin tolki Boh vialiki Ŭsiehaspadar. Adziny Boh jość pačatkam i kancom usiaho. Boh tolki źjaŭlajecca krynicaj vašaj ułady j fundamentam vašych zakonaŭ. Ad vas to zaležyć ład i supakoj na ziamli miž ludźmi ; ale nie zabyvajcie, što najbolšym Tvarcom ładu i miru = zhody na ziamli jość Boh, Jon bo viadzie historyju ludztvà dy Jon tolki moža pabudzić sercy ludzkija da adračennia žorściaŭ, raspalvajučych katastrofalnyja vajennyja avantury.

Na vašych ziamnych dačasnych vaładarstvach Jon buduje viečnaje vaładarstva, svaju Ekleziju. Jana ad vas ničoha bolš nie damahajecca, apriača *voli*, svabody prachtykavać i navučać svajej viery ; damahajecca lubaści da svajho Boha i słužby Jamu ; voli žyć dy niaści ludztvù pasłanstva hetaha žyćcià. Dajcie pašyrać usiudy bieśpieraškodna Dobruju Navinu Evanliju supakoju. Vašy narody buduć dabratvorcami, bo Eklezija haduje vam hramadzian česnych, ceniačych sacyjalny ład i postup ».

2) Kardynał *Leger* čytaje pasłannie da ludziej kultury i navuki : « My źjaŭlajemsia pryjacielami vašaha paklikannia da vynachodztva, my sajuźniki vašych turbotaŭ, admiratary vašych zdabytkaŭ, a kali treba, dyk i daradniki ŭ vašych źnieachvotach i niaudačach. Niautomna šukajcie, rabiecie vynachady, nie paddajučysia rasčaravanniu.

Ščaślivyja tyja, što ŭładziėjuć praŭdaj, jaje ŭściaž šukajuć, adnaŭlajuć dy zhłyblajuć, kab abdzialić joju inšych šukajučych śviatłà zaŭtrašniaha pry śviatle sionniašnim, až da poŭnaaśviety ! »

3) Kardynał *Suenens* (belh) — da artystaŭ miž inšym : « Vy pamahli Eklezii tłumačyć jejnaje boskaje pasłanstva henijalnaju vymoŭnaściu formaŭ, fihuraŭ, pradstaŭlajučy (robiačy) śviet niavidomy — bačnym. I siahonnia, jak učora (u minuŭščynie) Eklezija patrabuje vas i da vas źviartajecca ».

4) Kardynał *Duval* — da ŭsiaho žanočaha stanu čytaje ŭ pasłani miž inšym : Vy jak spadčynu zaŭsiodnuju majecie ŭ svajoj turbotnaj achovie siamiejnaje vohnišča, žyćcialubaść, sens kałysak. Vy udzieiničaiecie ŭ tajnicy žyćcià ludzkoha. A naša technika — ŭ niebiaśpiecy stacca nialudzkoju. Pahadziècie ludziej iz žyćciom : dastojnyja suženki, matki siamiej, pieršaŭzhadavalnicy rodu ludzkoha pry damovym vohniščy — pieradàjcie vašym naščadkam tradycyi ajcoŭ vašych, staviačy ich pierad budučyniaj. Vy, žanački, što ŭmiejecie praŭdu zrabić sałodkaju, dalikatnaju j dastupnaju, pamažecie duchu hetaha Saboru praniknuć u rožnyja ustanovy, škoły, ŭ damy j całaje žyćcio.

5) Pasłannie da rabotnikaŭ, čytanaje Kardynałam *Zougrana* (nehram) havora : « Eklezija hetą najščyrejšaja vašaia spahadnica ; jana starajecca zrazumieć vas što-raz lepiej. Ale-ž i vy z vašaha boku musicie viedać, čaho jana žadaje dla vas, braty pracoŭnyja, što źjaŭlajeciesia majstrami j aporaju hałoŭnych pieramienaŭ, iakija siannia znaje śviet ; vy bo najlepš viedajecie, što, kali tych pieramien nie ažyŭlaje mahutnaie natchniennie duchovaje, to spryčyniajuć ludziam ciažkoje hora, zamiž doli ščaślivaj.

Šanujcie daražėcie vieraj, jakaja raźjaśnić vam šlach, tuju vieru Sv. Piatra i paŭtary tysiačy voś zybranych Herarchaŭ, vieru ŭsich chryścijan ! Chaj budzie jana śviatłom dla vas ! Chaj viadzie ! Daść paznać vam Jezusa Chrystusa, Tavaryša vašaj pracy mazolnaj, Vučyciela j Zbaviciela ŭsiaho ludztvà ».

6) Pasłannie da ubohich i nièmačnych, čytanaje Kard. *Meouchi* (arabam) : « Majem tolki adnu praŭdu, zdolnuju vyrašyć nam tajnicu ciarpiennia dy dać u im palohku biaz iluzyjaŭ — kaža hety dakumant — heta viera i złuka z Čałaviekam ciarpiennia, Chrystusam, Božym Synam, ukryžavanym za nas.

Vy, što bolš za ŭsich paznali bol kryža, źjaŭlajeciesia najpieršymi ŭ vaładarśćvie Božym, vaładarśćvie nadziei, dabraty i žyćcià ; vy — braty Chrystusa ukryžavanaha ; ź Im, kali zachočacie, zbavićie śviet».

7) Pasłannie da moładzi ad Kardynała *Agagizni-jana* (armianina) adzyvajecca : « Dla vas, pierš za ŭsio dla vas, junactva maładoje, Sv. Eklezija svaim Saboram raźniaciła śviatło. Zaklikajem vośža vas — rasšyrècie vašy sercy jak śviet šyroki dy ŭsłuchajciesia ŭ zàklik vašych bratoŭ : kinucca ŭsioju svajoju maładoju enerhijaju na usłuhi im ! Zmahajcie ŭ sabie ŭsiaki ehaizm ! Nie davajcie razbrykacca instynktam hvałtu i nienaviści, što vyklikajuć vojny dy idučyja za imi karahody hora i biazdolla. Budźcie šlachotnymi, čystymi, pryvietnymi dy ščyrymi ! I budujcie entuzyjastyčna lepšy śviet vašych pradziedaŭ ! »

BIELARUSKAJA IMŠA SV. U RYMIE

Asystuje bielaruski Neodyjakan

Tydzień 30.X-5.XI.65 adznačyŭsia ŭ Rymie idejnavidniejšymi prajavami biełaruska-emihracyjnaha žyćcià relihijnaha. Dn. 31 kastryčnika, ŭ Niadzielu Chrystusa Vaładàra, ŭ kapl. aa. Marjanaŭ rymskich, na uračystaj uschodniaj Liturhii adbylisia Vyśviàciny Dyjakana, Roberta Patry-Tamušanskaha, biełaruskaha studenta teolohii ŭ Königsteinie. Dakanaŭ abradu Sam idejnaduchovy apiakun hetaha vyśviačenca, JE.Bp Časłaŭ Sipovič u asystencyi a. Kanstanta Maskalika viedamaha rytualista, i a. Aleksandra Nadsana, rektara biełaruskaha internatu ŭ Londanie ; pry maładzieńkim, ale entuzyjastyčnym, akompanijamencie internackaha choru pad dyryhenctvam viedamaha daśledčyka kulturna-historyčnaha j folklorystyčnaha, Mr. Guy Picardo.

Uračystuju hetu ceremoniju, sahretuju haračaj pramovaj Dast. Celebransa j aviejenaj patryatyčna-pabožnaj bahaviejnaściu, u duchu bizantyjskaj solennaści, choć ahraničanaj skromnymi lokalnymi abstavinami, uhanaravali svajoju prysutnaściu Ajcy Saboru, JE. Archbp Ryhi z Łatviji, Jozeps Rancans, JE. Bskup Balesłaŭ Słoskans, Apostalski Administratar Mienski j Mahiloŭski, hałoŭny apiakun biełarusaŭ łacinskaha abradu. Dastojnyja Prałaty z miascovymi Ajcami Maryjanami dy inšyja dušy pabožnyja.

Zaviaršàlnaje Pastyrskaje Bahasłaŭlenstva da raščulennia kranutaha Celebransa dy ŭzvyšna hramavoje « Mnohoje Leta » Choru, pabudziŭšaha ŭ pomač sabie j celuju pabožnuju Audytoryju — astaviła niezabyŭnaje ŭražannie chiba nia tolki na maładoj idejnaj dušy miłaha Vyśviačènca, ale i ŭsich pieražyŭšych ź im pamiatna-ščaślivuju chvilinu.

Neodyjakan Robert Patry-Tamušanski, jak mo kry chu pakazvaje imia j proźvišča jaho, pachodzić nie ź Biełarusi biespasredna, ale ź biełaruskaj emihracyi pieradvajennaj u ZDA. Baćki jaho pabožnyja katališki łacinskaha abradu ale syn ich pačuŭ poklik da śviatarstva ŭ abradzie ŭschodnim, vodle jakoha voś i byŭ vyśviačany. Za hadoŭ paru, kali Boh pamoža, skončyć jon teolohičnyja studyi j atrymaje vyśviaciny śviatarskija dla dušpastyrskaj pracy siarod surodzičaŭ biełarusaŭ, ale vykazaŭ hatoŭnaść pracavać i ŭ łacinskim abradzie ŭ mieru patreby dy daŭ dokaz užo hetaha na druhoj uračystaj Imšy =Liturhii Sv. biełaruskaj łacinskaha abradu, publična ładžanaj novaabradna pavodle saborn.Kanst biełaruskaju pialhrymskaju hrupaju ŭ kaplicy Maci Božaj bazyliki Santa Maria Maggiore, dnia 3.XI na intencyju ščaśliviejšaha adradžennia Biełarusi. U trakcie adpravy vośža asystujučy celebransu Mons. Tatarynoviču naš Neodyjakan, vykanaŭ svajo t.zv. kananična « egsertitium ordinis » prachtyku svajho dyjakanskaha stanu, čytajučy pabiełarusku imšalnuju Lekcyiu.

Padčas hetaj Imšy =Liturhii piajaŭ tojža chor internistaŭ pry pomačy inšych malebnikaŭ biełaruskija relihijnyja pieśni pabožnyja ; z-pamiž jakich asablivuju źvierniena ŭvahu na starapabožnuju pieśniu pracesyjanalnuju ci pialhrymskuju biełarusaŭ « Ach moj Boža, vieru Tabie » ź jakoje Celebrans i ŭziaŭ matyŭ da svaje liturhijnaje pramovy, naviazvajučy akurat da, čytanaha ŭ celebravanaj Evanelii, zakliku Zbaviciela : « *Majcie vieru Božuju !* »...

« Siannia, ŭ časach raspanošanaha vajujučaha biazbožnictva — adciemiŭ miž inšym kaznadziej — zaklikać da taje viery bolš, jak daŭniej trè byłob praz najsilniejšyja megafony, jakich poŭna ŭ śviecie dyj na Biełarusi, abiazbožvanaj Biełarusi savieckaj, dzie bujanić kazionny ateizm =biazbožža prymusovaje, demahohična-navukovaje tak zvanaje, što damahajecca dla viery cudaŭ : jak bo ŭ Boha vieryć, nia bačučy ni Jaho Samoha ni Jahonych cudaŭ...

Nie damahaŭsia ich naš hłybokavieručy biełaruski narod, jaki žyvučy j pracujučy na łonie Božaj pryrody, bačyŭ amal na kožnym miescy cud, jakim Boh adpłačvaŭ usiemahutna jaho ščyry pabožny mazol, śpielačy jamu uradžajnyja kałasy na nivie. Kidaŭ jon pracu ŭ Niadzielku śviatuju j bieh u nabožaŭku dy ŭ pracesyi pierad śviatoju Imšoju kruhom jaje chodziačy piajaŭ « Ach moj Boža vieru Tabie », jakby dziviačysia z biabožnaha błaznoctva, što nie źviartajučy na ŭsiemahutnuju Božuju dabratu, padtrymoŭvajučuju harotnaje žyćcio čałavieka, cudu damahajecca, kab uvieryć u tuju Dabratu... Nia cudu ad Boha patreba siannia, ale aktu zdolnaści viery ad čałavieka treba damahacca !...

Kalib ja pačaŭ tut u davierlivaści pierad vami kroić kilovy maleńki bachanok chleba — arhumentavaŭ dalej kaznadziej — dy nakroiŭ celuju horu pryhožych smakavitych łustačak jaho vam, a jon-by biazkonca razmnažaŭsia u majoj dałoni, dyk vy, darahija, chibab kryčmà pačali abviaščać najaŭny cud pierad vami : adčaho bo kolkaść hetkaja taho chleba raście dy raście !?...

A voś vam jašče cudaŭniejšaja prachtyka. Pracavity sielanin biełaruski biare ziėrniatka zbožža j sieje ŭ rallu. Za niekalki dzion z taho zierniatka malupasieńkaha vyskakaje zialonieńka tonienkaja nacinka, razrastajecca ŭ ruń, a z taje runi bujaje potym ni z-siul ni stul tonieńkaje kaliŭca sałominki misterna zbudavanaja, z adumysłovymi ŭzmacniajučymi kalencami, a na vierchniaj niałomkaj svajoj nacincy trymajučaja pryhoža vymudravanaha, kałaska z čatyrmà radkami ŭ kažnym radočku ad 10 da 15, kali nia bolej... ziarniatak — dzietak taho ŭkinutaha kališ u hraź zierniaci —

Ci heta nia cud — skažecie miłyja?...

A kolkiž hetkich cudaŭ u Božaj pryrodzie, dyj jana usia samà źjaŭlajecca cudam Boha ŭsiemahutnaha. Ci nia bolšym vučonym akazvaŭsia naš vieručy narod, jak pseudovučony ateisty?

Havaru Vam heta, miłyja maje, padčas vykonyvannia inšaha najbolšaha cudu, jakoha patreba było dla čałavieka, majučaha nia tolki hałodny žyvot, ale j prahnuju Boha-Zbaviciela dušu.

Imša śviataja, što na zahad Zbaviciela, pieršy raz jaje adpraviŭšaha na Apošniaj Viačery, iduču na Kryžavy Autàr zbaŭlenny, źjaŭlajecca tym cudam raz mnažennia chleba niabiesnaha, pieraistočanaha Zbavicielem u jaho Cieła i vina ŭ Jahonuju Kroŭ, jaki j skaštujecie voś zaraz, na žyćcio nadpryrodnaje niabiesnaje śviatoje — jak pačnu razdavać u Kamunii Śviatoj...

Imša Śviataja, darahija maje, u našaj rodnaj movie, u rodnaj možna skazać nacyjananlnaj šacie, jakuju my tak lubim i cenim patryjatyčna! Chajža staniecca dla nas najmilejšaj i najdaražejšaj prachtykaj z toju pieśniaju pabožnych praščuraŭ našych... Budźma hodnymi synami ich i praz adradžennie našaje relihijnaje starajmasia zamacavać u narodzie našym.

O, kabža ziernie taho adradžennia, jakim nazavu tut i vašuju skromnuju hramadku pialhrymskuju i vaš toj Internat, razrasłosia ŭ čaroŭna uradžajny kałasok cełasnaha našaha adradžennia, jakoha i žadaju Vam tut, kančajučy hetyja ščyryja da Vas słovy!

«ŠTUČNAJA MOVA ŹNIČU», CI ŠTUČNY NAD JOJU «ŽAL»?

Lehalizacyja bielaruskaj movy ŭ Liturhii

Kažnamu siannia ŭžo viedama dyj zrazumieła, ź jakoju uciechaju i pryznanniem pryniała ahulnaja biełaruskaja apinija abviestku ŭ Źničy (N81) ab lehalizacyi biełaruskaj movy ŭ katalicka-łacinskaj Liturhii = Mšy Śv. Viedama ź jakoju rastropnaściu j vyrazumiełaściu dla pačatkavych trudnaściaŭ abydnych paŭstrymoŭvałasia taja apinija ad razvodžannia krytykamanskaha, atrŭtnaha ŭ psychozie našaha razładździa, pryčepstva da niaistotnych, štučna pieravialičvanych, drobieziaŭ. Naadvarot, śpiašyła pryvatna, ci publična, u presie, vykazvać dabražadanni pamysnaha raźviccià dy padziaku i intervenjujučym i dekretujučym Uładam za ichniuju turbotnaść ab patrebach biełarusckaha narodu; padčorkivajučy takža zasłuhi inicyjatyŭnyja, dy ažyciaŭlajučyja na prachtycy tuju lehalizacyju, Dyrekcyi Emihranckich Duśpastyrstvaŭ, zamacoŭvajučaj jaje ŭ historyi, reklamujučaj pierad inšymi, adradžajučymisia narodami.

Na praciahu paŭhada hetaja prachtyka ŭ mieru skromnych mahčymaściaŭ pačała raźvivacca, daskanalicca, papaŭniajučy j zaćviardžajučy ŭ Liturhičnaj Kamisyi dalejšyja teksty Liturhijaŭ i papularna celebrujučy ich (hl. chroniku na bač 7) dy zaklikajučy da raźvićciovaj supracy bolej sił (pavaž, redaktar « B.Š. » z'ihnaravaŭ hety zàklik), I robicca ŭsio heta nie ź jakojnièbudź samazvancka-pryvatnaj inicyjatyvy i kampetencyi, a z tytułu kananična zabaviazvajučaha vyšuspomnienaha Dyrektarstva, pad kantrolnym i daràdnym nahladam adnosnych kampetencyjaŭ herarchičnych, jak vyrazna adciemlena ŭ vyšcytavanaj abviestcy « Źniču »; robicca z ahladnaju razvahaju, abasnoŭvajučysia ŭ heneralnych linijach na tych — spectatis spectandis — starych užo zasvojanych, a jšče nie adžytych, formach pabožnaści (« Hołas Dušy »); robicca z aściarohaju nia tolki *nie stracić* čaho cennaho *staroha*, ale i *nie pravaronić* patrabniejšaha *novaha*.

Kali adnak adrazu z'ihnaravaŭšy, a paśla paŭhoda ahledzieŭšysia pavažany redaktar « B. Šl » (hl. N 5/1965, b. 1) usio heta, by ŭ kryvym lustry, uprakudziŭ sabie dataho pàchibnym, vymahajučym sanacyi, što pniecca tuju sanacyju spravakavać až « vialikim žalem » dy alarmovym zastrašvanniem publičnaj apinii « dahmatyčnaj sumniŭnaściaj... štučnaściaj słoŭ prasiakłych palanizmami » u liturhičnych pierakładach źničavych, a ŭdabavak pravakavannie toje naviet až « prykrasić » sarkastyčnymi kpinami, dyk ničoha abvinavàčvanamu nie astajecca, jak adklikacca da prava: *audiatur et altera pars*...

1) Nakolki prasočanyja tendencyjnaściu zàkidy źjaŭlajucca niasumiernymi z pàchibami, a naviet i zusim pramachovymi, chaj pakaža nastupny ahulna-aryjentacyjny prykład adnosna « štučnych słoŭ » — chto kamu pavinienby ich vytykać. U N 3/65 čas. « Božym Šlacham », bač. 17, ŭ pierahladzie aktualnaje biełaruskaje presy, lustrujecca miž inšym i N 81 « Źniču », ŭ jakim z artykułu, nia majučaha ničoha supolnaha ź Liturhijaj, navykałupvana (b. 2) žmieńku prostych kažnamu zusim zrazumiełych dy karektnych słoŭ, papierakručvana ich i na henu piarèkruć vydana dakorlivuju recenzyju: « niezrazumiełyja », nia spryjajučyja moŭ duchu novaj Liturhii ŭ rodnaj zrazumiełaj movie... A byli heta słovy: *žyviolny* (ad žyvioła) — jaho pierakrucili na: *žyvualny*; *isnavalny* (ad isnavać) — jaho pierakrucili na *usnavalny*; *ŭ vadzinakrynicu* — zdefarmavana na *vadzinakrynica*, adryvajučy ad « ŭ » dy abiassèsnsvajučy « v ». Ci adziny heta vypadak? Ci možna jaho uvažać za drukarski niedahlad, kali na adnoj bačynie vytykajecca až adzinaccać padobnych « niezrazumiełaściaŭ »? Hałasy publičnaj apinii, dyk mieli chiba inšaje ŭražannie, kali ŭ N 5 « BŠ », b. 20 źjaviŭsia ŭžo pratest proci hetkaj « sanacyi », a kansekventna i proci taje impertynenckaje « abarony » apinii ad słoŭnikavaj « štučnaści » źničavaj...

Niama tady patreby samomu redaktaru « Źniču » vystupać tut ź niejkąj replikaj morfolohičnaj; śćvierdzim tolki, što mova « Źniču » pierajšła ŭžo svoj dyskusyjny peryjad i maje svoj vytrymany staž. Kali-ž kamu šče ŭsio vydajecca « štučnaj », dziela svaich (padyktavanych balučaju patrebaju) asablivaściaŭ, adroźnivajučych jaje ad naiŭnych filo-rasiejskich ci filo-polskich žargonaŭ; kali jejnuju tendencyju da niezaležnickaj aryhinalnaj, ci autentyčnaj biełaruskaści (z hłybi pravincyi) z adnaho boku, a z druhoha — imkniennie

takža da üzvyšna-stylistyčnaj miłahučnaj (tak patrebnaj u Liturhii, u Šv. Pišmie) dastojnaści, redaktar « BŠ » śmieje abzyvać « lohkamysnaj », — dyk adsyłajem da hałasoü apinii, asabliva recenzyjnych, dy našycha replikaü u « Žničy »: *N* 4-5, *bač.* 8, *list J. Š. u redakcyju* ; *N* 18, *b.* 8, *list V. Š. i adkaz na jaho* ; N 20, *b.* 8, « *Słoü niekulki samaabarony* » ; *N* 34-5, *recenz.* « *Da novaha vydannia Sv. Evanelii* » *a. Dr. Č. Sipoviča* ; *N* 37, *b.* 4-5 *repl* : « *Maim recenzaram* » ; *N* 51-2, *b.* 4-5 « *Jak razumieć nazoü* « *Subožnia ?* »; *N* 24, *b.* 8 « *Ad Redakcyi* » ; *u* « *Bačkaüščynie* » *N* 25 1955, *recenz. na vydannie* « *Evanelii* », *Dr. St. Stankievič*. *Aprača taho — pryvatnaja karespandencyja, kansaltacyja-z jazykaviedami ; jakoju zainteresavanym naša redakcyja moža służyć, jak taksama j całymi* « *Hadavikami* » *Žniču, dzie znajdziecca üsio cytavanaje.*

2) A i pryhledźmasia krychu liturhijnamu movaznaüstvu samoha pav. krytyka.

Najbolš kranuła jaho (pamima zauvahi : « *ad libitum* ») u papularnym padručniku « Naüzornaja Imša » i malitaüniku « Hołas Dušy », byccam pamyłkovaje tłumačennie invokacyi « *Kyrie eleison* » « *Christe eleison* » — « Boža źmiłujasia », « Zžalsia Boža nad nami ». Kali staü adnak tuju « pamyłkovaść » tłumačyć sam — asprečvajaučy mahčymaść užyvannia paniaćcia « Boh » « zamiž » « Hospad » — dyk datłumačyüsia da taho, što my dahetul, dyj całaja Eklezija, u hetym « *Kyrie eleison* » malilisia nie da Boha, bo — jak kaža dasłoüna — « *hreckaje* « *Kyrios* » *znača* « *Hospad* », *a nie Boh* », tak jakby pad abodvymi paniaćciami « Hospad » i « Boh » nia možna razumieć Kahoś Adnaho... I jak tady zhadzicca na toje daradžvanaje krytykam, niby-to « pravilnaje », « Hospadzie zžalsia, ci... pamiłuj », kali Hospad heta nia Boh ? Tym-bolej, što « zžalsia », kudy horšaje za « źmiłujsia », dziela svaje mnohaznačnaści — žalicca nad kim, žalicca za hrachi, kajacca, žalicca np. voś hetkimi ślaźmi, jak krytyk — termin jak taki zaniačyščaje dumku ab Božaj nieskančatnaj Śviataści. Tamu voś pry nahodzie dazvolenaha dyalehavannia, pieraładžvannia (hl. dva apošnija radki Dek-tu) — zaprajektavana « Boža źmiłujsia ». Kažam « zaprajektavana », bo hetaja invokacyja dana da vybaru : chto choča, moža havaryć dahetulešniaje hreckaje : chto, naprykład, prypadkam i pavieryüby, što « źmiłujsia » heta palanizm », dy spudziüsiab jaho, abo dahadaüsiab, što « Hospadzie pamiłuj » heta faktyčna rusycyzm...

Tak, jak i toje « Chryste źmiłujsia » — čamu u krytyka jano kaniečnie « polskaje », a nie skarej łacinskaje ? Dy čamu bolš pravilnaje « Chryście », choć bližej — jak kaža — starasłavianskaha (a faktyčna starabaüharskaha)? Kali üžo uhłyblacca u morfolohičnuju lohiku, dyk trè byłob papolsku havaryć « Chrystusie » ad « Chrystus », (tak, jak analahična pacarkoünasłaviansku — Christosie, ad Christos, čamu adnak u praktycy — Christie ?) Dziela niejkaj adnak racyi, mo dla polhi fonetyčnaje, palaki asvoili łacinskuju formu « *Christe* ». Kali dapuścili j my jaje, dyk hetym-ža nie spalanizavalisia, a « « dałacinizavalisia », (bož naahuł i üvieś abrad naš (kamu nia uspieü jašče ačužeć) — łacinski, a nia « polski », jak časta hràkajuć nam varony ; musim-ža šukać miłahučnaści.

Patrebaju taje miłahučnaści, asabliva ü śpievie, abo lohkaj recytavalnaści, častkova abjaśniajecca j dapuščalnaść pieraładžvannia ü tekście stroju słoü, ci daboru ich, dzie dazvalaje nienarušalnaść kananičnaha sensu. Heta i mieła miesca u tym, tak razdražniüšym nierastropna — kanservatyünaje voka cenzarava, « Vieru », dzie skaryhavana adstareły pierakład dvuch słoü : « Stvorcu » na — « *Stvaryciela* » i « pavažajecca » na — « *adorujecca* », (pavažannie bo, heta jašče nie pakłon). Krychu takža uraznastajniena toje da nudy paütaranaje « i ». Alež heta üsio — nasupierak dacinku krytyka — nia tolki nie zrabiła tekst « dahmatyčna sumniünym », a jšče udakładniła jaho. Na instrukcyjnych kursach Liturhičnaje Kamisyi dy asobnych kansultacyjach hetkaja prachtyka uvažałasia nia tolki dapuščalnaj, ale i daradžvanaj dziela upryjèmniennia Liturhii proci üsiaho uprykrajučaho.

3) Majučy heta na uviecie, jak prykra dy kryüdna spatykacca z niasuraznymi zàkidami proci vyšejs kazanaha. « Adno havorycca üładam, a druhoje robicca » — žalicca krytyk — « Dobra painfarmavanyja duchoünyja ułady nia mohuć dazvolić, kab kožny... baranavaü, jak jamu spadabajecca ». Tady, jak i samža krytyk, chaj sabie hałasłoüna dy pierasolena, vykazaü patrebu karekty malit. « Hołas Dušy »; a jak taja karekta za viedamam uładaü pry vymahajučaj jaje nahodzie robicca kim inšym, a nia im, dyk za heta vinavacić abraźlivaj aluzyjaj drennaha painfarmavannia tych uładaü... A ü jakim vypadku jany bylib lepiej painfarmavany? Vyhladaje, što tady tolki — kali infarmavaüby sam pav. krytyk, abo imahinavanaja im « kamisyja », dzie spadziajecca trymać svaju hegemoniju, (da jakoje — jak vidać z usiaho — tak pniecca), dy pravodzić svajo « baranavannie »...

Ci nia heta anno razbudziła i toj « vialiki žal » nad « stučna tvoranymi słavami redaktara Žniča » dy tuju « zdarovuju krytyku, prastujučuju » pàchiby liturhijnych pierakładaü ? Śmiejem adnak śćviardzić, što vyklučna nehatyvistyčnaja adnastaronnaść jaje, ničoha faktyčna nie dakazaüšaja, a pieravažna hałasłoünaja, dy naśmieślivy ton z idejnaha mazalu, jak — u eventualnaj kansekvencyi i z (vykrutna « ekskuzavanych ») uładaü — zusim nia śvietčać ab zdarovaści taje krytyki, a naadvarot: śvietčać ab toj « lohkamysnaści » samoha krytyka, jaki z tendencyjnaj pryčeplivaściu zakidaü jaje nižejpadpisanamu.

I ci ü śviatle üsiaho vyšej alarmavanaha proci « Žniču » prapanova « padtrymki j pašyrànnia üsiaho ü im pazytyünaha » nia vyhladaje na horkuju ironiju, jak navotleü kinutaja adčepna hałodnamu kostka? Chto budzie kvapicca na jaje abhłodvanuju, źniesłaülànuju, krytykamanskim kałupajstvam? Kamu prysłužycca hetkaje pašyrannie? Dziakujem za jaho. Našaj śviatoj vydavieckaj spravie chopić užo j taho, kali česna pakiniecie źnievažać ardynarnym *skarodžanniem* — pracavita, pryzvaita i lehalna joju *baranavanaha.* Red. Z-čn.

S.P.Ks.Dr. MICHAŚ MASKALIK

Dn.25 vieraśnia 1965 h.ŭ lekarni Sv. Bernwarda ŭ Heldesheimie Zachodniaj Niamieččyny, rastaŭsia z žyćciom Ks.Dr.Michaś Maskalik, jaki vioŭ dušpastyrstva siarod biełaruskaj emihracyi ŭ paŭnočnaj pałavinie Z.Niam-ny z asiedkam u Goslaryi Seedorfie am Bremen; naležačy adnačasna i da dušpastyrstva ukrainskaha Egzarchatu N-ny.

Radziŭsia pakojny 18 sakavika 1903 h. ŭ Haradziei pad Niaśvižam ŭ Zachodniai Biełarusi.

Namier ustuplennia da duchoŭnaha stanu pryjšoŭ krychu paźniej, padčas studyjaŭ užo na cyvilnym universytecie ŭ Vilni, jaki zdajecca nia ŭśpieŭ prasłuchać uvieś, a, dastaŭšy stypendyju ad Mitrapalita Šeptyckaha, padaŭsia ŭ duchoŭnuju seminaryju śv. Andreja ŭ Münchenie, dzie skončyŭ filazofiju i teolohiju i 17 lipienia 1938 h. byŭ vyśviačany, z daručennia Mitrapalita A. Šeptyckaha, Kryžavieckim Biskupam Njaradi. Zaraz-ža jak małady prezbiter źjaviŭsia ŭ Vilni u Ks. Adama Stankieviča i była ŭ śv. Mikałaja ŭ Vilni zładžana uračystaja Prymicyja, na radaść i abnadziejnaść usiaho tamašniaha biełaruskaha hramadztva. Miž inšymi i autar hetych słoŭ byŭ vyklikany z pravincyi na hetuju uračystaść i atrymaŭ bahasłaŭlenstva ad pakojnaha Prymicyjanta.

Poŭny entuzyjazmu rvaŭsia jon da dušpastyrstva, reč zrazmiełaja, na baćkaŭščynie; nabližajučajasia adnak chmara vajny paciahnuła jaho nazad u München i pracavaŭ siarod vajenna-pałonnych dy naahuł emihracyi biełaruskaje j ukrainskaje. Praca jaho była trudnaja, tre bo była niaupynna jeździeć pa rožnych punktach i asiarodździach dušpastyrskich. Daviałosia naviet pakaštavać u 1943 praz niejkaje niedarazumiennie i konctabaru ŭ Sachsenhausen. Vyjšaŭšy adtul, pracavaŭ niejki čas u Berlinie pry Vizytatury, ale adtul pieranosicca na dušpastyrstva ŭ Hildesheim, kab paśla raspinacca na sotki j tysiačy kilametraŭ (Münster, Osnabrăk, Paderbor i šmat inš.) Paśla vajny ŭ 1945 Ks. Maskalik pasialiŭsia ŭ Goslar. Majučy (nie viadoma tolki chto naznačyŭ) tytuł Dziekana dla biełarusaŭ, pracavaŭ i jak kulturna-hramadzki dziejač siarod emihracyi, kirujučy takža i pierasialenska-palityčnymi arhanizacyjami, na praciahu 1946-1952 h. šmat spryčyniŭsia da emihracyi za mora na stałaje pamieškannie ŭ Amerycy j inšych kantynentach. Vykładaŭ takža u ukrainskaj i biełaruskaj himnazijach łacinu ŭ Goslary j Wattenstecie.

Kali, paśla adpłyła chvala pierasialenskaja j mieŭ krychu bolš času, pačuŭ znoŭ achvotu da studyjaŭ, i pad kiraviectvam svaich daŭniejšych prafesaroŭ z Münchenu dy Vilni, zaviaršyŭ svaje daŭniejšyja universyteckija studyi daktaratam ź biełaruskaj litaratury, na laŭrach jakoha i zakončvaje u daŭniejšym dušpastyrstvie [razjazdovym svajo pracavitaje žyćcio vyhnanska-śviatarskaje.

Pachoviny adbylisia uračysta ŭ Goslary, z udziełam duchavienstva supracoŭnaha ukrainskaha; ad biełarusaŭ udziejničaŭ a. Mitrat Ŭładysłaŭ Sałaviej. Viečnaja jamu pamiać!

P. T.

DA PAVAŽANYCH ČYTAČOŬ

Apošnija vydanni našaha peryjodyka tak spoźnienyja, što nia možam ich daručyć našym Pavažanym Čytačam biaź vietlivych pieraprosin. My śviedamyja nienarmalnaści j chacielib jaknajlepiej dahadzić usim zainteresavanym. Śviedamy mahčymaha dy słušnaha niezadavalennia nie z samych techničnych tolki nieŭpravak časopisi, ale i źmiestavych. Čutny hałasy rady, charaktarystyki spahadnyja j ironičnyja: Znič užo nie hazeta, skarej brašura biuleten niejki, i-to biaz biahučych viestak, jamu patreba «kupałaŭskaje» movy, hetkaj tematyki dy roznaviestak, jak u druhich našych hazetach...

Tak voś, zamiž niejkaj rečovaj pomačy, raście niščymnaje śćviardžannie ciažkoha status quo dy krytyka, a ź joju siam-tam i niechać, padsyčanaja kankurencyjaj, supastaŭlajučaj, jak zamulenamu dychavičnamu, chaj sabie idejna šče j ciahłamu (i-to nie anno ŭ toj prakudnaj «baranie», ale i ŭ płuzie) kaniu — svaje, azbrojenyja piśmienskimi siłami, a šče bolej finansami, ad jakich, jak pirahi na draždžach, puchnuć u roznaviestki až da zbytkoŭnych drobieziaŭ, nie kažučy ŭžo ab bieskankurencyjna punktualnaj peryjadyčnaści.

Mo chto padumaje — u hetym zajdraść? Nie! Darečy bo kažučy, dyk niama čamu j zajdrościć; asabliva, kali ŭziać pad uvahu dysprapörcyju miž *raschodami* dy idejnymi *dachodami* hetych zamašystych publicystyčnych imprezaŭ: źmieńka lostačak i prylepstva — heta nia surjoznaja zdobyč; a kalib i lepšaja była — my jaje nie zajdrościm. My tolki na prykładzie hetaha paraŭnannia chočam apraŭdać našaje ciažkoje pałažennie Źniču i sputany razmach pracy fatalnaju niaroŭnaściu sił i siarodkaŭ, mienš jak skromnych, ab jakich daviadziecca mo kali ŭreście skazać kankretniej...

Ci našaje pałažennie sianniašniaje abaznačaje nieracyjanalnaść i niažyciovać našaj idei, dla jakoje paŭstaŭ i funkcyjanuje voś, chaj sabie j kulhajučy, 17-ty užo hod Źnič? Nikoli! Jano jašče padčorkivaje vytryvaluju žyvučaść našaj idei. Źirniem nazad, nam prad vačyma stanie toj čas, kali jon prosperavaŭ nia horš ad inšych, a kudy lepš! Ale hata było tady, kali redaktar i zakładčyk u jakich pjać razoŭ mienš mieŭ pazaredakcyjnaje pracy, dy niejkuju intelihentnuju redakcyjnuju pomač, nie kažučy ŭžo ab finansovaj.

A ci źmiena pałažennia abaznačaje upadak spravy našaj? Naadvarot — heta znak raźvićcia jaje, množacca placoŭki j zadanni pracy. Hora, što niama tolki ludziej dla ich. A dzież ludzi? Dzie Pav. Duchavienstva emihracyjnaje? Siły našyja, nažal, nie razłažylisia racyjanalna. Samy, Pavaž. Braty viedajecie, dzie ich mienš, a dzie ich bolš patreba. Para ŭžo, kab Vy samy pačali nareście slabie pytać i upeŭnivać dzie chto pavinien być, i na što enerhiju tracić...

Viartajučysia da spravy Źniču sianniašniaha, nielha kazać ab jahonaj horšaści ad kankurentaŭ. To ničoha, što jon nie pierasypajecca z usimi inšymi hazetami (jakija Vy samy pračytajecie biez pieradruku) drobnaviestačkami z pustoha ŭ parožnaje. Chto lubić ich, niachaj drukuje. Znič pavinien šukać inšaha mataryjału, inšaj tematyki, kab-ža niečym novym, rožnym, uzbahačać biełaruskuju dumku; i-to takim, što nie ztareje i ŭ budučyni, kab artykuły jaho možna było z cikavaściu j karyściu pračytać i za 10 hod potym. Hetkuju karyść my spatykajem ciapier u druku našaj racyjanalnaj minuŭščyny vydavieckaj. Toje siannia cennaje, što było starenna apracavana j vydana (nie ahladajučysia na « kamisyi »), a nia toje, što jak ślina raźlezłasia j znaku pa im nie zastałosia, choć u svaim časie było fajerverkam... Znič siannia maje nia šmat mataryjału, davodzicca vykarystyvać časta radyjovy z niedachopu času; a ŭsiož, dumajem, mataryjał jaho nie bieskarysny. Možna byłob raźvić pracu, kalib hramadztva naša, intelihencyja, tak jak daŭniej, prychiliłasia da supracy. Tady j frekvencyja peryjodyka zbolšycca.

U śviatle vyšejskazanaha, spadziajomsia, što hramadztva naša naležna zrazumieje i patraktuje darobak zničovy i na poli liturhijnym dy biblijnym...

Redakcyja

JAZEP PUŠČA

Sioleta u vieraśni minuła hadavina ad dnia śmierci, vydatnaha biełaruskaha paeta Jazepa Puščy. Nia mohučy ŭ svaim časie padać u našaj redka vydavanaj časopisi uspamin, dzielimsia im ciąpier voś z našym čytačami, nakolki nam pazvalajuć skromnyja tut na čužynie mahčymaści zybrać ab pakojnym paecie viedamki. Savieckaja Biełaruś napeŭna ich maje bolej, nie kvapilisia adnak adnosnyja tamašnija dziejniki publikavać ich naviet u adumysłova da hetaha zabaviazanaj presie, jak np : « Litaratura i Mastactva » dy inšych. Čutny byli ŭ presie emihranckaj i radyjo narakanni : čamu nia drukujucca jahonyja vieršy, jak heta abydna prachtykujecca pad rubrykaj « Ź litaraturnaj spadčyny ».

Jak viedama, Jazep Pušča byŭ rehabilitavany ŭ 1956 hodzie, viarnuŭsia pašla daŭhoha vyhnannia ŭ Biełaruś. Chvory, nieŭstajučy z paścieli, jon da apošnich dzion žyćcia nie pakidaŭ usiož tvorčaj pracy. U 1960 h. vyjšła z druku jahonaja kniha vieršaŭ i paemaŭ, a potym dva zborniki « Na Babrycy » i « Pačatak Lehendy ». Drukavaŭsia jon i ŭ peryjadyčnych vydanniach. U časapisie « Połymia » i ŭ hazecie « Litaratura i Mastactva » čas ad času źjaŭlalisia vieršy Jazepa Puščy, poŭnyja ludzkich pačućciaŭ, lubaści da Biełarusi, da narodu, da movy, pašana da sialanskaj pracy.

Ale žyćcio paeta raptoŭna abarvałasia, a razam z hetym i pamiać ab im : niautomnym ,naviet i ŭ chvarobie, pracaŭniku. I napeŭna pa śmierci pakinuŭ šmat niadrukavanych rukapisaŭ, ciapier nidzie ŭ savieckaj presie jahonyja tvory nia publikujucca.

Akrom usiakich dahadak, treba śćviardzić, što takija adnosiny da zasłužanaha paeta nienarmalnyja. U minułym hodzie savieckaja presa ab jahonaj śmierci, možna skazać, tolki zaiknułasia : nia było skazana ŭ jakich abstavinach, dzie i kali pamior Jazep Pušča. Adno ŭ čarhovym numary « Litaratura i Mastactva » padavałasia, što 16 vieraśnia ŭ klubie Sajuzu piśmiennikaŭ BSSR adbyłasia h.zv : « hramadzianskaja panichida » i što tahož dnia pachavali paeta na jahonaj radzimie ŭ vioscy Karališčavičy.

Dziŭna j toje, što na pachovinach z pramovaj vystupaŭ nie kiraŭnik piśmienskaj arhanizacyi, Piatruś Broŭka, a — Piatruś Hlebka. Vyšuspomnienaja hazeta adznačała, što Piatruś Hlebka havaryŭ « ab vialikaj stracie, jakuju paniesłà našaja litaratura, ab značenni tvorstva vydatnaha paeta ».

A ci isna vysoka acanili Jazepa Pušču ? Ci jak naležycca ŭšanavali pamiać tak acenienaha paeta ? Ni fotozdymki, ni cytataŭ jahonych vieršaŭ, ni naviet nekralohu nie źmiaścili ŭ hazetach, jak heta zvyčajna prachtykujecca ŭ dačynienni naviet da litarataŭ kudy mienšych.

Zatoje ŭ krajoch Zàchadu imia paeta było naležna ušanavanaje. U emihranckaj presie biełaruskaj dy ŭ radyjo padavalisia artykuly ab žyćci i tvorčaści Jazepa Puščy. Hazeta « Biełarus » ŭ Niu Yorku u letašnim kastryčniku mieła specyjalny dadatak, u jakim byli źmieščany nekraloh, foto pakojnaha i jahonyja vieršy. Apriača taho ładzilisia i litaraturnyja viečary, pryśviečanyja pamiaci jahonaj. A ŭ Biełarusi, u rodnaj krainie, jakoj paet achviaravaŭ svajo tvorčaje žyćcio j haračuju lubaść, pašla śmierci paeta asudžajuć na panuraje zabyćcio. Nakolki heta kryŭdna dla pamioršaha dy stratna dla litaratury, chaj pakaža cytavany tut abrazok jaho talentnaści :

Z ASIENNICH PIEŚNIAŬ

Oj, ziamla-planeta i braty-narody!
Ja spraŭlaju štodzien strašnaje malennie :
Raśpiavaju psalmy ab krainie rodnaj,
Raśpiavaju ŭviečar, staŭšy na kaleni.

Saščamlaju ruki i ŭźnimaju ŭhoru, —
Choć nia mistyk ducham, nie manach pakorny.
Baču na panelach biasprytulny horad, —
Nie mahu ŭchapicca anijak za korni.

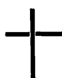
Peŭna viečna žyć mnie ź pieśniaj biasprytulnaj,
Vyradkam praslyć, znać, sudžana ad rodu.
Vyjdu na darohu, nasustreč Matuli,
Moža prymie syna, nie znajšoŭ što brodu?

Ja zlažu vitannie nia u čorstvych slovach, —
Mo pryhornie cieła i dušu uciešyć?
Pazryvajuć vietry z strech starych salomu
I mnie joju ušcieluć puciaviny, ściežki.

Budzie dzień śviatočny, dzień druhoha pryjścia ;
Pryjdzie Maci z Synam, na usłonie siaduć...
Rassumiacca klony, rassumiacca liścia, —
Budzie śviatkavannie piesiennaje ŭ sadzie.

Pryjduć z pieśniaj tyja, što sabie nia lhali,
Što ślazu raniali na syrym kurhanie...
Parachody ŭ chodzie, padajuć syhnały,
Chvali razmyvajuć cios hranitnych hraniaŭ.

Biohr. paeta hl. « *Piśmienniki Savieckaj Biełarusi* », Miensk, 1959.

NA MAHILU S.P. ANDREJU POPKA

Dnia 9 kastryčnika 1965 h. u Džerzi Sity ZDA, paśla zadaŭnienaj chvaroby, na 73 hodzie zakončyŭ žyćcio, ś.p.Sp.Andrej Popka.

Pachodziŭ jon z sialanskaj siamji vioski Paškoŭčy ŭ akolicy Lachavič, što pierad I suśvietnaj vajnoj naležała da Słuckaha pavietu, a paśla Ryskaha traktatu — da Baranavickaha pavietu. Niezabaŭna pa tadyšniaj vajnie jon ažaniŭsia na adnoj Lachavičancy dy asialiŭsia nastała ŭ Lachavičach. Pry svaich zdolnaściach aśvietnych dy niazvyčajnaj pracavitaści, jamu adnak trudna było prabicca na jakuju dziaržaŭnuju, ci kamunalnuju, službu, dziela jahonych ćviordych nacyanalnych svaich prakananniau biełaruskich, niastraŭnych dla čužadziaržaŭnaj palityki. Zatoje udałosia jamu prystroicca pry miascovym kaściele arhanistym, dziakujučy spraviadlivym adnosinam tadyšniaha probašča lachavickaha ś.p.Ks.Leonarda Kaveckaha. Pry lojalnaści hetaha dziejača hramadzkaha dy prychilnaści surodzičaŭ parafijan i naahuł biełaruskaha nasielnictva akoličnaha, udałosia jamu zładzić-u lachavickim ruchlivym punkcie « biuro padanniaŭ», a takža raźviaści aharodnictva, k' vialikamu zadavalenniu probašča, amatara pčalarstva. Tymbolej, što pakojny Andrej nia mienš byŭ ščyrym katalikom, jak biełarusam. Za svaju česnaść byŭ pavažany dy vybirany na roznyja hramadzkija stanoviščy nasielnictvam Lachavič : byŭ radnym lachavickaha mahistratu j ludovaha banku.

Na emihracyi byŭ vybrany kamandantam D.P. laheru ŭ Michelsdorfie ŭ Niamieččynie ; u Amerycy-ž byŭ siabram Biełaruskaha-Amerykanskaha Zadzinočannia (BAZA). Chapaŭsia tvorčaje pracy na poli śpievu : źbiraŭ biełaruskija relihijnyja pieśni, sumieŭ nat dla hetaje mety kupić za svoj skromny zarabotak pijanino j fizharmoniju, vykarystyvajučy heta dla padboru notaŭ biełaruskim pieśniam. Nažal, dahetul nie ŭdałosia znajści zbornika hetaha mataryjału. Trè znajści !

Žyćcio asabistaje pakojnaha Popki adnak było nie viasiołaje. Žonka jahonaja trahična pamierła jašče na baćkaŭščynie, asiračajučy čaćviora drobnych dzietak ; ź jakich dvoje najmałodšych zastalisia na Biełarusi ; tolki bolšyja chłopcy padalisia na emihracyju, u Polšču i Ameryku, dzie mačacha dola pavykryŭłała im nacyjanalnyja dušy, kidajučy ŭ abojmy miašanych žanimstvaŭ. Zatoje adzin siastryniec, jakoha pakojny dziadźka vielmi lubiŭ za ščyruju dabratù, sаładziŭ jamu horkuju dolu tut na emihracyi. Na niaščaście adnak zàmaładu pamior, asamotnivajučy až da śmierci ŭdavienstva biazdolnamu dziadźku Andreju.

Na hrobie jahonym kładzie [takža vianok dobrych i ŭdziačnych uspaminaŭ i Redakcyja Źniču, jakoj vydatna pamahaŭ u svaim časie viaści kolportaž, jak prakanany i dziejna-zasłužany apostał śviecki dobraje spravy, za jakuju možam spadziavacca jamu ad Boha viečnaj zapłaty.

Naahuł u vadradženni biełaruskim, dyk śvietłaj pamiaci Andrej Popka zasłuhoŭvaje nia tolki na chaŭturny vianok (chutkavianučy), ale i na tryvalejšy pamiatnik na svajoj mahile.

Jak biełaruski patryatyčna-kulturny dziejač, siabra « Hurtka Biełaruskaj Haspadarki i Kultury » ŭ Lachavičach, jon zarhanizavaŭ miašany chor biełaruski, jaki ŭ nacyjanalnym stroi vystupaŭ časta na miascovych i vakoličnych imprezach, dy ŭ kaściele, zdabyvajučy ŭsiudy ščyraje pryznannie j pavažannie. A jak źmianilisia časy, kali tre' było dyryhenckuju batutu zamianić na strelbu, dyk doŭha nie nadumoŭvajučysia Andrej Popka, padaŭsia ŭ « Biełaruskuju Vajskovuju Dyvizyju ».

Adnym słovam — viečnaja pamiać jamu jak dobramu chryscijaninu i patryjotu ! Jakaja škoda, što pamima svaje silnaje indyvidualnaści, nie dała jamu dola adychodziačamŭ ŭ mahiłu bačyć naśledników na svaim idejnym stanoviščy. . .

J. Čarnecki

BIEŁARUSKIJA RADYJAPIERADAČY Z VATYKANU

ad 24 studz. h. h. nadajucca :

u NIADZIELI - PANIADZIELKI - SIERADY - PJATNICY

u hadz. 19 (7 viеč.) ryms. času, a 21 (9 viеč.) na Biełarusi na karotk. chvalach 48,62-Kc/s; 61,70.

NIADZIELAŠNIAJA NAVUKA

ŭ hadz. 8,15 rymsk. č. a ŭ 10,15 na Biełarusi na chv. : 25,55 : 19,84 ;

astajecca nieźmienienaj.

Direttore respons. : Dott. A. FRUTAZ
Posta indir. : Dott. P. TATARYNOVIC
Roma, Via Trionfale, 6415

Z dazvolu
Duchoun Uładu

Tipolitografia Fausto Failli - Roma

Pubblicazione autorizzata dal Tribunale di Roma con decreto del 7-12-1950